

УДК 343.98

Анастасія Миколаївна ТАРАНОВА,

ад'юнкт кафедри криміналістики та судової медицини
Національної академії внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ НЕНАЛЕЖНОГО ВИКОНАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ОБОВ'ЯЗКІВ МЕДИЧНИМ АБО ФАРМАЦЕВТИЧНИМ ПРАЦІВНИКОМ

Розслідування неналежного виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником не можливе без широкого використання спеціальних знань, а насамперед, у галузі медицини та фармації.

Питання використання спеціальних знань у кримінальному судочинстві розглядалися в працях А. В. Авер'янова, Л. Є. Ароцкера, В. Д. Арсен'єва, Р. С. Белкіна, А. І. Вінберга, В. Г. Гончаренка, А. В. Дулова, Є. І. Зуєва, А. В. Іщенко, Н. І. Клименко, Ю. Г. Корухова, В. Я. Колдіна, Н. П. Майліса, В. Н. Махова, В. С. Мітрічева, Ю. К. Орлов, Р. Д. Рахунова, Б. В. Романюка, М. В. Салтевського, Н. А. Селіванова, А. А. Ейсмана та ін.

У розкритті сутності спеціальних знань виявляються різні термінологічні відтінки цього юридичного явища. Зазвичай автори відзначають та акцентують на тих чи інших особливостях спеціальних знань залежно від цілей та напрямку наукових досліджень. Але такий підхід призводить до односторонності визначень, не сприяючи точному й правильному з'ясуванню значення та суттєвих ознак спеціальних знань [1, с. 195].

За сучасними уявленнями, спеціальні знання, отримані особою в процесі навчання й практики, є професійними. М. В. Салтевський зазначив, що для слідчого професійними є всі юридичні знання, також і в галузі криміналістики. Спеціальними він називає лише ті, що відрізняються від здобутих у процесі професійної підготовки. Наприклад, знання інженера в царині електротехніки для слідчого є спеціальними [2, с. 134].

Спеціальні знання В. Ю. Шепітько визначає як систему наукових даних (відомостей) або навичок об'єктивного характеру, отриманих у результаті вищої професійної підготовки, наукової діяльності, досвіду практичної роботи, що відповідають сучасному рівню [3, с. 11].

В. Д. Юрчишин, під спеціальними знаннями розуміє сукупність науково обґрунтованих знань в галузі науки, техніки, мистецтва та ремесла певної особи в межах будь-якої професії, які відповідно до норм кримінально-процесуального законодавства є необхідними для повного, всебічного, об'єктивного встановлення обставин, що входять в предмет доказування та вирішення інших завдань кримінального процесу [4, с. 16].

Слідчий, який проводить розслідування неналежного виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником у кожному разі потребує спеціальних знань у галузі медицини та фармації. Йому необхідно мати набір необхідних знань та особливий підхід при оцінці роботи, наприклад фахівця-вірусолога чи лікаря-неонатолога, дитячого психіатра чи радіолога-терапевта. Навряд чи вистачить знань слідчого або навіть фахівця судово-медичної експертизи щоб ґрунтовно оцінити правильність дій лікарів, навички та знання яких складають авангард медицини, або коли лікувальна тактика проходить на межі можливостей медичної науки та в надскладних діагностично-лікувальних умовах [5, с. 604].

У досліджуваних злочинах предметом безпосереднього посягання є хвора людина, її тілесна цілісність зовнішньої будови і внутрішня структура тіла. В основі зловживань або помилок медичних або фармацевтичних працівників можуть бути різні причини, які залежать від ступеня патологічного процесу, стану темпераменту потерпілого, кваліфікації медичного працівника та його помічників, наявності медичної апаратури та медикаментів, правильності медичної діагностики, об'єму та кваліфікації попереднього обстеження, організації надання медичної допомоги. Інколи виникають ситуації, коли потрібне надання допомоги за відсутності необхідного обладнання, недостатньому стані матеріальної бази та

ін. Усі ці обставини мають значення для розслідування. І, як свідчить практика, тільки за допомогою відповідного спеціаліста виявляється можливим правильно визначити спосіб учинення злочину, з'ясувати слідову картину, встановити особу злочинця тощо [6].

У розслідуванні неналежного виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником головними суб'єктами спеціальних знань відповідно до КПК України є спеціаліст та експерт.

Так, наприклад, для проведення слідчої (розшукової) дії як допит, особливої актуальності набуває участь судово-медичного експерта. У цьому випадку експерт залучається до проведення допиту, коли відомо, що предметом слідчої дії буде з'ясування відомостей, що відносяться до будь-якої галузі медичних знань та інших обставин, що мають суто спеціальний характер, зважаючи на відсутність у слідчого відповідних медичних знань. У цій ситуації участь судово-медичного експерта гарантує якщо не досягнення самої мети допиту, то принаймні, його максимальну ефективність і адекватне відображення результатів допиту в протоколі слідчої дії [7].

Результативність огляду місця події та огляду трупа також зростає при залученні судово-медичного експерта, або лікаря. Вищезазначені суб'єкти використовуючи спеціальні знання допомагають слідчому у виявленні, фіксації та вилученні доказів, визначенні способу заподіяного правопорушення (роз'яснити слідчому черговість вжитих медичних заходів відповідно до діагнозу потерпілого), та інше.

Отже, участь медичного або фармацевтичного спеціаліста у проведенні слідчих (розшукових) дій дозволяє оперативно отримати відомості довідкового характеру, розширює пізнавальні можливості та дозволяють використовувати сучасні науково-технічні засоби та методи дослідження слідів злочину.

Список бібліографічних посилань: 1. Моисеев А. М. Проблемы, связанные с привлечением судебного эксперта к участию в уголовном производстве. *Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского. Серия: Юридические науки*. 2014. Т. 27 (66), № 3. С. 194–203. 2. Салтевский М. В. Проблема соотношения специальных и профессиональных знаний, используемых при производстве следственных действий // Становление и развитие органов внутренних дел Украинской ССР. Киев: КВШ МВД СССР, 1973. С. 134–135. 3. Шепітько В. Ю. Проблеми використання спеціальних знань крізь призму сучасного кримінального судочинства в Україні *Судова експертиза*. 2014. № 1. С. 11–18. 4. Юрчишин В. Д. Висновок експерта як джерело доказів у кримінальному процесі України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2006. 20 с. 5. Редько Ю. А. Напрямки використання спеціальних знань при розслідуванні злочинів, пов'язаних із неналежним виконанням професійних обов'язків медичними та фармацевтичними працівниками. *Форум права*. 2012. № 3. С. 603–606. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2012_3_105 (дата звернення: 02.10.2017). 6. Мавед О. О. Використання судово-медичної експертизи у розслідуванні злочинів у сфері охорони здоров'я. *Актуальні проблеми держави та права*. 2011. Вип. 60. С. 266–272. URL: <http://www.apdp.in.ua/v60/38.pdf> (дата звернення: 02.10.2017). 7. Застосування з'єднань та військових частин (підрозділів) армійського корпусу в спеціальних операціях: метод. посіб. // Ua-referat.com: сайт. URL: http://ua-referat.com/Застосування_зеднань_та_військових_частин_підрозділів_армійського_корпусу_в_спеціальних_операціях (дата звернення: 02.10.2017).

Одержано 08.10.2017